

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Л.О. Варзацька

Інтегровані уроки української мови і мовлення

6 клас

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 371.32 (161.2)
ББК 74.26 Укр
В18

Варзацька Л.О.

В18 Інтегровані уроки української мови і мовлення : 6 клас : посібник для вчителя. / Л.О. Варзацька. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2011. — 168 с.

ISBN 978-966-10-1748-0

У посібнику представлено інноваційну модель розвитку словесної творчості шестикласників; подано аргументовану відповідь на запитання, що є визначальним критерієм добору змісту, видів діяльності, методів, форм пізнання під час конструювання інтегрованих уроків української мови.

Учитель, студент знайдуть тут цікаві засоби активізації сприймання, уяви, мислення в процесі спостережень за природою, взаєминами між людьми та спілкування з музикою, картиною, текстом.

Для вчителів української мови загальноосвітніх шкіл, студентів філологічних факультетів педагогічних закладів освіти.

УДК 371.32 (161.2)
ББК 81.2Укр-922

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1748-0

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

Передмова

Пропонуємо вчителів ключ до розв'язання складної, але надзвичайно актуальної проблеми інтегрованого навчання. Означена модель розвитку словесної творчості синтезує новації педагогічної думки, передового досвіду та авторські знахідки. Вона є випереджувальною стосовно масової практики, сприяє розкриттю творчого потенціалу вчителя, виробленню власного педагогічного стилю. Теоретико-практичне значення поданої системи інтегрованих уроків виходить далеко за межі основної школи, оскільки становить певний інтерес для будь-якого ступеня навчання, кожної з галузей лінгводидактики, та й не тільки теорії навчання мов. Перспективність пропонованої технології навчання рідної мови та мовлення апробовано автором спільно з учителями Житомирської школи передового педагогічного досвіду, обласної творчої групи Полтавської області, творчих груп учителів ЗОШ №4 м. Борисполя Київської області, Київської дитячої академії мистецтв, ліцею “Голосіївський”, Києво-Печерського ліцею №171 “Лідер”.

Висловлюємо глибоку подяку всім учителям, методистам, науковцям за подані в процесі апробації цінні поради, побажання, зауваження. Особлива вдячність професорам О.М. Біляєву, Л.М. Паламар, В.Ф. Паламарчук, старшим науковим співробітникам Інституту АПН України – Г.Л. Бійчук, Н.В. Бондаренко, І.Є. Єрмакову, В.О. Мартиненко, В.Г. Редькові, Л.В. Скуратівському, Г.Т. Шелеховій.

Розділ I

МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ У СТРУКТУРІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ

1. Мета, принципи, зміст особистісно зорієнтованої освіти

Який має бути сучасний урок рідної мови і мовлення? Як допомогти розкритися багатству духовного світу дитини, що переступила поріг школи?

Розмірковуючи над розв'язанням цих важливих завдань, думкою звертаємося до надбань педагогічної науки і практики, намагаємось осмислити передусім сутність основних типів навчання, які склалися упродовж тисячоліть:

1) авторитарного та 2) особистісно зорієнтованого* (природовідповідного). У чому їхня істотна відмінність? Чому дедалі більше нашу увагу привертає особистісно зорієнтоване навчання?

Метою особистісно зорієнтованої освіти є не оволодіння знаннями, уміннями, навичками, як в авторитарному типі навчання, а вільний розвиток особистості, яка у процесі навчання зберігає свою індивідуальну неповторність, самобутність та гармонію з довкіллям.

Діаметрально протилежними є філософські засади та основні принципи побудови зазначених типів навчання. Особистість учня в особистісно зорієнтованій парадигмі розглядається як зерно, що має власну програму розвитку. І педагог, за образним висловом *Я. Коменського*, має плекати розум дитини, привчати дитячі уми, як ті молоденькі деревця, розвиватися з власного кореня.

Неприйнятною для цієї системи навчання є позиція авторитарної педагогіки, яка обґрунтовує погляд на дитину як на чистий аркуш (*tabula rasa*), глину, гвін-тик.

Найхарактернішою ознакою особистісно зорієнтованого типу навчання є те, що активними співтворцями навчально-виховного процесу стають самі учні. Вони є суб'єктом пізнання. Кожен школяр долучається до співпраці в колективній, груповій діяльності.

Учитель і учень є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчально-виховного процесу. Вони спільно визначають *мету діяльності, об'єкт, суб'єкт, засоби діяльності, результати навчання*. Під час такого спільного пошуку здійснюється обмін думками, знаннями, способами діяльності, внаслідок чого відбувається рефлексія, оцінювання здобутих результатів. Учні усвідомлюють, чого вони досягли на певній сходинці пізнання, що вони знають, як виражають своє емоційне ставлення до об'єкта навчання, як володіють оцінними судженнями, як збагатився їхній особистісний досвід творчої діяльності.

Активність учня як співтворця навчально-виховного процесу забезпечується (це обґрунтував *А. Хуторської*) на всіх його етапах.

* Особистісно зорієнтована освіта має давню історію і декілька інших назв – гуманістична педагогіка, екзистенціалізм, неопедагогіка, неопедоцентризм, вільне виховання (США, Європа – 70-ті роки, СРСР – 80-ті роки ХХ ст. – педагогіка співробітництва). Основи особистісно зорієнтованого навчання обґрунтували представники гуманістичної педагогіки і психології: Г. Сковорода, Д. Дюї, З. Фройд, Ж. Піаже, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі.

Зустріч, ожеред, стерня, осленя, осінь, мир, свічка, кора, піч, стукання, крапля, звіря, атом, миша, смерть, м'яч, отрута, лоша, тьма, вмикач.

Ключ. Підкресліть у словах 1, 2, і 3 колонки другу від початку букву, і ви прочитаєте останній рядок поезії.

Ти народивсь, і думає про тебе
Уся сім'я, уся твоя рідня,
Дають ім'я тобі, та згодом треба
... .. своє ім'я.

Д. Білоус

Відповідь: усім життя творить.

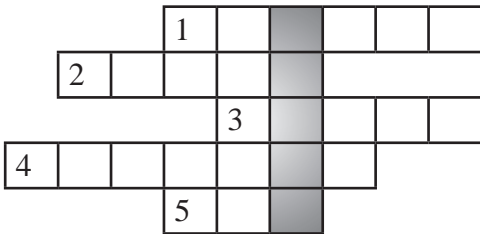
Зауваги
та доповнення

4. Розв'язування кросворда.

— Прочитайте поезію. Як ви гадаєте, про яке ім'я йдеться?

Багато імен є жіночих,
У кожного своя краса.
Та є те одне, те пророче,
Що вибрали нам небеса.
Воно, як святиня, як воля,
Як муза любові й життя,
Єдине, як кожного доля,
Минуле і все майбуття.

Т. Кукуруза

Відповідь одержите, вписавши по горизонталі такі жіночі імена: давньоєврейське, що означає “пальма” (*Тамара*); слов’янське, що означає “світло” (*Олена*); грецьке, що означає “мирна” (*Ірина*); латинське, що означає “рідна” (*Наталія*); грецьке, що означає “життя” (*Зоя*).

Зауваги
та доповнення

5. Проекти. Презентація домашнього завдання.

(Удома учні досліджували походження і лексичне значення свого імені за книжкою: Скрипник Л., Дзятківська Н. *Власні імена людей*. – К., 1986).

Зразки відповідей.

Марія. В основі імені лежить давньосемітське слово “маріам”, що перекладається як “вищість, піднесеність, перевага”. Марія дарує оточенню своє душевне тепло, завжди допомагає людям у горі.

Михайло (давньоєврейське “рівний богові Яхві”). Має логічний розум; добре орієнтується в різних ситуаціях; дуже любить тварин.

II. Узагальнення і систематизація знань з теми “Іменник”. Побудова урних і письмових висловлювань.

1. Творчий диктант.

— Прочитайте вірш. Замість крапок вставте прізвища, що походять від роду занять.

Ким наші предки були,
Нам прізвища розповіли.
Клав прадід печі – звався ...,
Робив колеса – ...,
Дробив каміння – ...,
Щетину обробляв – ...,
Ковші виготовляв ...,
І дьоготь продавав ...,
А у козацькім курені
Отаман був пан ...

Д. Білоус

Довідка: Пічник, Колісник, Каменярь, Щіткарь, Ковшар, Дігтярь, Курінний.

2. Гра “Пастка”.

— Випишіть із вірша Д. Білоуса загальні назви-іменники, поставте їх у формі Р. в. множини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш. Единство цели: Пособие для учителя. — Москва, 1987.
2. Амонашвили Ш. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. — Минск, 1990.
3. Бондаревська Є. Гуманістична парадигма особистісно-зорієнтованого навчання // Педагогіка. - 1997 - № 4.
4. Варзацька Л. Розвивальне навчання. — Вид. 2-е, доповнене, удосконалене. — Кам'янець-Подільський, 2004.
5. Варзацька Л. Розвивальне навчання: Методика // Директор школи, гімназії. — 2003. — № 5, 6.
6. Выготский Л. Мышление и речь / Под ред. В. Колбановского. — М. — Л., 1934.
7. Гриценко Л. Основні ідеї інтерактивного особистісно-зорієнтованого навчання // Завуч. — 2003. — № 15.
8. Костюк Г. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л.Н. Проколієнко. — К., 1989.
9. Мар'яненко Л. Розумова обдарованість молодших школярів: Психологічні особливості // Директор школи, ліцею. — № 3. — 2005.
10. Паламарчук В. Школа учит мыслить. — М., 1979.
11. Сериков В. Личностно-ориентированное образование: К разработке дидактической концепции // Педагогіка. — 1994. — № 5.
12. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям / Сухомлинський В. Вибрані твори: У 5 т. — К., 1997. — Т. 3.
13. Токмань Г. Методи викладання літератури в їхній особистісній спрямованості на учня // Дивослово. — 2004. — № 2.
14. Ушинський К. Питання навчання і виховання в початковій школі / Вибр. твори: У 2 т. — К., 1972.
15. Фасоля А. Особистісно-зорієнтований урок літератури — мета, зміст, технологія уроку // Дивослово. — 2004 — № 8.
16. Холодна М. Формирование персонального познавательного стиля ученика // Башмаков М.О. Теория и практика продуктивного обучения. — М., 2000.
17. Хуторской А. Современная дидактика. — Санкт-Петербург, 2001.
18. Якиманская И. Личностно-ориентированное обучение. — Москва, 1996.

ЗМІСТ

Передмова	3
Розділ I. МІЖПРЕДМЕТНА ІНТЕГРАЦІЯ У СТРУКТУРІ	
ОСОБИСТІСНО ЗОРІЕНТОВАНОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ	4
1. Мета, принципи, зміст особистісно зорієнтованої освіти	4
2. Способи розвивальної допомоги. Створення на уроці особистісно зорієнтованих ситуацій	8
Організація у класі розвивального середовища	10
Проведення факультативних занять із самопізнання	10
Ведення індивідуальних карток пізнавального та мовленнєвого розвитку учня	10
Інформаційно-змістові вміння	11
Структурно-композиційні вміння	11
Граматико-стилістичні вміння	11
Уміння помічати недоліки мовлення та виправляти їх	12
3. Методика дослідного учіння	13
Основне в методиці комплексних вправ	13
Організація проектної діяльності	13
Етапи сприймання і переробки інформації	16
Етапи переробки сприймань	16
Зорієнтованість пізнання на системні мовні зв'язки та загальний розвиток дитини	19
Способи організації системи уроків української мови й мовлення	22
Типи і структура уроків української мови й мовлення	25
Система комплексних вправ як методичне забезпечення теорії розвивального навчання	28
Форми і методи інтерактивного навчання	30
Розділ II. МЕТОДИКА ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ МОВИ	31
Загальні уваги	31
Сутність інтегрованого уроку	31
Розвивальні можливості видів діяльності	32
Типологія інтегрованих уроків мови й мовлення	32
Місце інтегрованих уроків у навчально-виховному процесі	33
Основний принцип організації інтегрованого уроку	35
Структура інтегрованого уроку мови й мовлення	35
Види мовних завдань у структурі інтегрованого уроку	36
Інтегровані уроки як засіб розумового та мовленнєвого розвитку учнів	37
Школа сприймання, уяви, мислення. Якою вона має бути	38
Способи інтеграції видів діяльності	41

Розділ III. ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕГРОВАНІХ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І МОВЛЕННЯ У ШОСТОМУ КЛАСІ.	45
Зразок календарного планування інтегрованих уроків. 6 клас	45
УРОК 1. Лексикологія. Переносне значення слова	49
УРОК 2. Лексикологія. Старослов'янізми, пестлива лексика	57
УРОК 3. Виразальні можливості груп лексики. Речення з однорідними членами	67
УРОК 4. Виразальні можливості слів у переносному значенні, речень із нагнітанням однорідних присудків	77
УРОК 5. Повторення вивченого про речення	87
УРОК 6. Узагальнення і систематизація знань з теми "Іменник як частина мови"	93
УРОК 7. Узагальнення і систематизація знань з теми "Прикметник як частина мови"	101
УРОК 8. Числівник як частина мови	111
УРОК 9. Займенник як частина мови	119
УРОК 10. Дієслово як частина мови	129
УРОК 11. Повторення вивченого про текст, його основні ознаки та особливості	143
УРОК 12. Повторення вивченого про іменник	149
УРОК 13. Вимова й правопис прикметників із суфіксами -ськ-, -зьк-, -цьк	157
Література	165

Навчальне видання

Варзацька Лариса Олександрівна

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ РІДНОЇ МОВИ І МОВЛЕННЯ

6 клас

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Надія Бульчак*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Олени Захарійчук*

Підписано до друку 03.08.2011. Формат 70x100/16. Папір друкарський.
Гарнітура Прагматика. Умовн. друк. арк. 13,55. Умовн. фарбо-відб. 13,55.

Видавництво “Навчальна книга – Богдан”
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. Ст. Бандери, 34а, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

